

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 lutego 2019 r.

Pozycja 41

POSTANOWIENIE

z dnia 14 listopada 2018 r.

Sygn. akt Ts 150/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Tuleja,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.A. w sprawie zgodności:

art. 65 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, ze zm.) z art. 30, art. 31 ust. 3, art. 48, art. 72 ust. 1 oraz art. 32 ust. 1 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W sporządzonej przez adwokata i wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 15 lipca 2017 r. skardze konstytucyjnej, M.A. (dalej: skarżący) zarzucił art. 65 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, ze zm.; dalej: k.k.) niezgodność z art. 30, art. 31 ust. 3, art. 48, art. 72 ust. 1 oraz art. 32 ust. 1 i 3 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą.

Skarżący – prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z 23 grudnia 2010 r. (sygn. [...]), zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w S. z 15 lutego 2012 r. (sygn. [...]) – został skazany za występki z art. 258 § 1 k.k. na karę 9 miesięcy pozbawienia wolności oraz za zbrodnię z art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (ówcześnie: Dz. U. Nr 179, poz. 1485; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1030, ze zm.) w związku z art. 12 k.k. oraz w związku z art. 65 § 1 k.k. na karę 12 lat pozbawienia wolności. Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. sąd wymierzył skarżącemu łączną karę 12 lat pozbawienia wolności.

21 lipca 2016 r. skarżący złożył wniosek o warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności. Sąd Okręgowy w W. Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych (dalej: Sąd Okręgowy), postanowieniem z 26 sierpnia 2016 r. (sygn. [...]), umorzył postępowanie w przedmiocie tego wniosku, wskazując, że skarżący nie odbył wymaganej połowy kary. Na powyższe orzeczenie skarżący wniósł zażalenie, w wyniku którego Sąd Apelacyjny w W. Wydział Karny (dalej: Sąd Apelacyjny

w W.), z uwagi na brak realnej możliwości dokonania kontroli instancyjnej, postanowieniem z 27 września 2016 r. (sygn. [...]) uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

W wyniku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy, postanowieniem z 4 października 2016 r. (sygn. [...]; dalej: postanowienie Sądu Okręgowego) umorzył postępowanie wykonawcze. W uzasadnieniu wyroku Sąd stwierdził, że – zgodnie z art. 78 § 2 k.k. – skazanego, określonego w art. 64 § 1 k.k., można warunkowo zwolnić po odbyciu dwóch trzecich kary, natomiast określonego w art. 64 § 2 k.k. – po odbyciu trzech czwartych kary. Skarżący został skazany w warunkach art. 258 § 1 oraz art. 65 § 1 k.k. Stosownie do tego ostatniego przepisu dotyczące wymiaru kary, środków karnych oraz środków związanych z poddaniem sprawcy próbie, przewidziane wobec sprawcy określonego w art. 64 § 2 k.k., stosuje się także do sprawcy, który z popełnienia przestępstwa uczynił sobie stałe źródło dochodu lub popełnia przestępstwo, działając w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa oraz wobec sprawcy przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Ponadto art. 65 § 2 k.k. stanowi, że do sprawcy przestępstwa z art. 258 k.k. mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące sprawcy określonego w art. 64 § 2 k.k., z wyjątkiem przewidzianego w tym przepisie zaostrożenia kary. Wobec powyższego, skarżący ma prawo ubiegać się o warunkowe zwolnienie po odbyciu trzech czwartych (art. 78 § 2 k.k.), a nie – jak wskazuje – jednej drugiej kary (art. 78 § 1 k.k.).

Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z 8 listopada 2016 r. (sygn. [...]) utrzymał w mocy postanowienie Sądu Okręgowego.

Zdaniem skarżącego, art. 65 § 1 i 2 k.k. dyskryminuje osoby, które zostały po raz pierwszy skazane na karę pozbawienia wolności. Skarżący wiąże tę dyskryminację z udziałem w zorganizowanej grupie przestępczej, a także z uczynieniem z przestępstwa stałego źródła dochodu. Podnosi, że okoliczności te nie mogą być utożsamiane z multirecydywą, a tym samym uzasadniać braku możliwości ubiegania się o warunkowe zwolnienie zgodnie z art. 78 § 1 k.k. Jego zdaniem, „w toku postępowania wykonawczego w sposób nieuzasadniony uprzywilejowana jest osoba skazana po raz pierwszy za inne przestępstwo, również o cięższym charakterze i wyższym stopniu społecznej szkodliwości czynu, bowiem może ubiegać się o warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary po odbyciu, co najmniej połowy kary”. Skarżący zaznacza, że nie ma uzasadnienia dla gorszego traktowania skazanych, dotychczas niekaranych, którzy popełnili przestępstwo, działając w zorganizowanej grupie lub z popełnienia przestępstwa uczynili stałe źródło dochodu.

W uzasadnieniu zarzutu naruszenia przez zaskarżony przepis art. 30 Konstytucji skarżący, powołując się na orzecznictwo Trybunału, wskazuje, że może być on wyjątkowo powołany w skardze jako wzorzec kontroli. Podnosi, że możliwość ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie po odbyciu trzech czwartych orzeczonej kary narusza jego godność oraz nie daje mu szans na pełny rozwój osobowości w otaczającym go środowisku kulturowym.

Skarżący podkreśla, że ma dzieci, wobec których nie może wypełnić swoich obowiązków. Dlatego art. 65 § 1 i 2 k.k. narusza prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami (art. 48 Konstytucji) oraz prawa dziecka (art. 72 Konstytucji), nie udzielając tym samym ochrony wartościom o równym lub nawet większym znaczeniu dla funkcjonowania lub rozwoju jednostki niż tylko ochrona przed przestępstwami, ponieważ w związku z brakiem możliwości zastosowania art. 78 § 1 k.k. – ograniczenie jego praw będzie trwało znacznie dłuższy czas.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy jest oczywiście bezzasadna.

2. Trybunał stwierdza, że art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 i 3 Konstytucji nie mogą być samodzielnymi wzorcami kontroli w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną.

W swoim orzecznictwie Trybunał podkreśla, że art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej jest „dopełnieniem przepisów, określających poszczególne wolności konstytucyjne” (wyrok TK z 20 grudnia 1999 r., sygn. K 4/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 165), a zasada wolności ma zatem charakter subsydiarny. Niezależnie od tego Trybunał zauważa, że skarżący w żaden sposób uzasadnił tego zarzutu.

Co do art. 32 Konstytucji – prawo do równego traktowania określa sytuację prawną jednostki dopiero wspólnie z inną normą prawną. Współstosowanie dwóch przepisów Konstytucji, a więc nie tylko prawa do równego traktowania, ale również skonkretyzowanego prawa do równej realizacji określonych wolności i praw konstytucyjnych wyznacza konstytucyjny status jednostki, który ewentualnie mógł zostać naruszony przez przepis będący podstawą ostatecznego orzeczenia (postanowienie TK z 24 października 2001 r., sygn. SK 10/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 225).

3. Skarżący zarzuca, że możliwość ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie po odbyciu trzech czwartych orzeczonej kary narusza jego godność oraz nie daje mu szans na pełny rozwój osobowości w otaczającym go środowisku kulturowym (art. 30 Konstytucji).

W ocenie Trybunału zarzut ten cechuje oczywista bezzasadność. Aby doszło do naruszenia zasady chronionej w art. 30 Konstytucji, oceniana regulacja musiałaby „poniżać jednostkę, krzywdząc ją traktować, godzić w jej status obywatelski, społeczny czy zawodowy, wywołując usprawiedliwione okolicznościami intersubiektywne przeświadczenie, że jednostkę dotknęła poprzez takie regulacje prawne niesprawiedliwa, nieuzasadniona krzywda” (wyrok TK z 14 lipca 2003 r., sygn. SK 42/01, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 63).

Skarżący w żaden sposób nie uzasadnił, w jaki sposób brak możliwości ubiegania się przez niego o warunkowe przedterminowe zwolnienie dopiero po odbyciu przez niego trzech czwartych orzeczonej kary narusza jego godność. Powołuje się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 15 października 2002 r., sygn. SK 6/02, OTK ZU 5/A/2002, poz. 65, w którym wskazano, że sytuacja, „w której człowiek stawałby się wyłącznie przedmiotem działań podejmowanych przez władzę, byłby »zastępowalną wielkością«, a jego rola sprowadzałaby się do czysto instrumentalnej postaci może być uznana za naruszenie godności”. W uzasadnieniu skargi brakuje jednak wyjaśnienia, po pierwsze, na czym polega traktowanie skarżącego jako „zastępowalnej wielkości”, po drugie, w jaki sposób jego rola zostałaby sprowadzona do „czysto instrumentalnej postaci”.

Nie można przyjąć, że każde obustrzenie wykonywania kary pozbawienia wolności narusza godność ludzką. Ustawodawca ma prawo i obowiązek strzeżenia bezpieczeństwa obywateli (art. 5 Konstytucji), a jednym z elementów jego realizacji jest tworzenie norm prawa karnego w taki sposób, aby sprawców przestępstw izolować od społeczeństwa i prowadzić możliwie efektywny proces resocjalizacji.

Powyższa okoliczność, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK stanowi podstawę odmowy nadania dalszego biegu skardze.

4. Skarżący jako pozostałe wzorce kontroli wskazał art. 48 oraz art. 72 ust. 1 Konstytucji.

4.1 W myśl art. 48 ust. 1 Konstytucji, rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. Stosownie do art. 48 ust. 2 Konstytucji, ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Skarżący wskazuje, że art. 65 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, ze zm.; dalej: k.k.) narusza prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, co pozwala przyjąć, że jako wzorzec kontroli powołuje on art. 48 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał stwierdza, że art. 48 ust. 1 Konstytucji nie jest adekwatnym wzorcem kontroli, ponieważ art. 65 § 1 i 2 k.k. nie odnosi się do wychowania dziecka zgodnie z przekonaniem, z uwzględnieniem stopnia jego dojrzałości oraz wolności sumienia, wyznania i jego przekonań. Ponadto, nie ma żadnego związku z pozbawieniem czy ograniczeniem praw rodzicielskich. Zaskarżony przepis normuje jedynie zaostrezenie wymiaru kary, środków karnych oraz środków związanych z poddaniem sprawcy próbie w stosunku do recydywistów oraz sprawców, którzy z popełnienia przestępstwa uczynili sobie stałe źródło dochodu lub popełnili je w zorganizowanej grupie przestępczej oraz wobec sprawców przestępstw o charakterze terrorystycznym i sprawców przestępstw określonych w art. 258 k.k.

Konstytucja dopuszcza ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu, a warunki te zostały wobec skarżącego spełnione.

Powyższe okoliczności, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK stanowią podstawę odmowy nadania dalszego biegu skardze.

4.2. Odnosząc się do drugiego z wzorców, Trybunał zauważa, że art. 72 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji wyraża przede wszystkim prawo w znaczeniu przedmiotowym i wskazuje na powinności państwa wobec rodziny. Natomiast zdanie drugie tego przepisu wyraża prawo podmiotowe, podlegające ochronie w trybie skargi konstytucyjnej (zob. L. Garlicki, *komentarz do art. 72*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, Warszawa 2003, s. 4). Przyznaje ono prawo do żądania od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją oraz pozwala na wykorzystanie wszystkich środków prawnych, które są przewidziane przez ustawodawcę zwykłego dla rodziców lub innych podmiotów do ochrony dziecka (zob. L. Garlicki, *komentarz do art. 72*, *op. cit.*, s. 5-6).

Tylko zatem art. 72 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji zawiera treść normatywną, która może stanowić wzorzec kontroli konstytucyjnej w sprawie zainicjowanej skargą konstytucyjną (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 września 2017 r., sygn. SK 36/15, OTK ZU A/2017, poz. 60).

Trybunał stwierdza, że z uzasadnienia skargi wynika, iż skarżący, jako wzorzec kontroli wskazuje art. 72 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji, który – jak – stwierdzono wyżej nie wyraża żadnego prawa podmiotowego, podlegającego ochronie w trybie skargi konstytucyjnej. Skarżący w żaden sposób nie odwołuje się do naruszenia prawa do żądania

od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Za takie uzasadnienie nie można też uznać ogólnego powołania się na naruszenie praw dziecka, bez wykazania, na czym miałyby ono polegać.

Powyższa okoliczność, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK, stanowi podstawę odmowy nadania dalszego biegu skardze.

5. Na marginesie Trybunał zauważa, że w uzasadnieniu projektu k.k. podkreślano, iż „swoistym wyzwaniem dla wymiaru sprawiedliwości jest współcześnie przestępczość zawodowa, w zasadzie związana z traktowaniem popełniania przestępstw jako źródła stałego dochodu. Kryminologicznie biorąc chodzi o popełnienie co najmniej kilku przestępstw, które jednak nie muszą być popełniane w warunkach recydywy określonej w art. 64, ani też w warunkach zbiegu przestępstw (art. 85), czy też w tzw. ciągu przestępstw (art. 91)”. Jeżeli więc z istoty przestępczości zawodowej wynika fakt popełnienia kilku przestępstw, to trudno jest przyjąć argument skarżącego o braku uzasadnienia dla „gorszego” traktowania skazanych, dotychczas niekaranych, którzy popełnili przestępstwo, działając w zorganizowanej grupie lub z popełnienia przestępstwa uczynili stałe źródło dochodu.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.